

переговорів про реструктуризацію, є ключовим шляхом полегшення боргових ризиків та збереження фінансової стабільності.

Список використаних джерел:

1. Keynes, J.M. (1936). The General Theory of Employment, Interest and Money. London: Macmillan.
2. RRR4U Consortium. Thoughts on Ukraine Debt Relief. – 2024. – PDF. – Available at: <https://rrr4u.org/en/analytics/thoughts-on-ukraine-debt-relief-challenges-and-opportunities/>
3. Smith A. An Inquiry the Nature and Causes of the Wealth of Nations / Smith A. – acsees mode: <http://www.econlib.org/library/Smith/smWN22.html>
4. Дерев'янська І. Боргова безпека України: сучасний стан, проблеми та... [Електронний ресурс] / І. Дерв'янська. – Кременчук : [б.в], 2023. – Режим доступу: <https://archer.chnu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/9831/Дерев%27янська%20I..pdf?sequence=1&isAllowed=y>
5. Державний борг України [Електронний ресурс] / Міністерство Фінансів України. – Режим доступу: <https://mof.gov.ua/uk/derzhavnij-borg-ta-garantovanij-derzhavju-borg> (дата звернення: 20.11.2025)
6. Макконел К. Економікс: принципи, проблеми і політика / К. Макконел, С. Брю. К. : Інфра, 2003. 502 ст.
7. Середньострокова стратегія управління державним боргом на 2024-2026 роки [Електронний ресурс] / Міністерство фінансів України. – Київ: Мінфін, 2023. – Режим доступу: https://mof.gov.ua/storage/files/MTDS_2024-26_EN_v30102023.pdf
8. Словник української мови: в 11 т. – К.: Наук. думка, 1970-1980. – Т. 1. – С. 237

Касаткіна Ю.В.

Національний університет «Києво-Могилянська академія»,
студентка БП «Економіка», 2 курс

**ДЕМОГРАФІЧНА КРИЗА УКРАЇНИ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ЕКОНОМІКУ В
УМОВАХ ВІЙНИ**

З початку повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну в 2022 році демографічна криза, яка на той момент вже становила серйозну проблему для країни, набрала небачених обертів. Актуальність теми обумовлена необхідністю окреслення основних проблем, спричинених скороченням чисельності населення в умовах війни, а також пошуку шляхів для їхнього вирішення. Саме людський капітал є основою та запорукою сталого економічного розвитку, тож вповільнення невинного спаду його рівня – безальтернативна умова подолання економічного занепаду України в умовах війни.

Повоєнна демографічна криза в Україні характеризується значним зниженням чисельності населення, що є наслідком як безпосередніх втрат, спричинених військовими діями, так і опосередкованих факторів, таких як масова еміграція й внутрішня міграція та низька народжуваність. Скорочення чисельності населення безпосередньо впливає на рівень споживчого попиту, що є ключовим драйвером економічного зростання. Зменшення кількості домогосподарств та їх доходів в умовах демографічної кризи призводить до зниження витрат на товари й послуги. Це, в свою чергу, негативно впливає на виробничу діяльність підприємств, зменшуючи їхні прибутки та обмежуючи можливості для інвестицій [1, с. 89].

На даний момент дізнатися точну кількість осіб, що проживає на території України, вкрай складно через активні воєнні дії, проте експерти-демографи висувають оцінки, що свідчать про вельми невтішну демографічну ситуацію. Цитуючи виступ Елли Лібанової, директорки Інституту демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи НАН України, на Експертному форумі «Психічне здоров'я нації, реабілітація військових і цивільних під час війни» 25 лютого 2025 року, «...Якби тренди, які ми спостерігали в Україні впродовж 1991-

2014 років, продовжилися б, то станом на середину 2024 року в Україні мешкало б приблизно 41,5 млн осіб. Це, безумовно, в кордонах 1991 року. ... За оцінками, які ми робили вже зараз, чисельність населення України, підконтрольної легітимній українській владі, станом на середину 2024 року сягає 31,5 млн осіб» [2, 0:35-1:50]. Тобто, через російську агресію, що розпочалася у 2014 році, Україна втратила 10 мільйонів мешканців – майже чверть всього населення України до 2014 року.

Стрімке скорочення населення відображає динаміка народжуваності та смертності – за даними Міністерства юстиції, станом на перше півріччя 2025 з початку року в Україні кількість загиблих майже втричі перевищує кількість новонароджених. Найгірші тенденції народжуваності спостерігаються у прифронтових областях – Херсонській, Донецькій та Запорізькій, доки більшість дітей були народжені у відносно «безпечних» областях з найвищим рівнем життя та населення – Київській та Львівській (рис. 1)

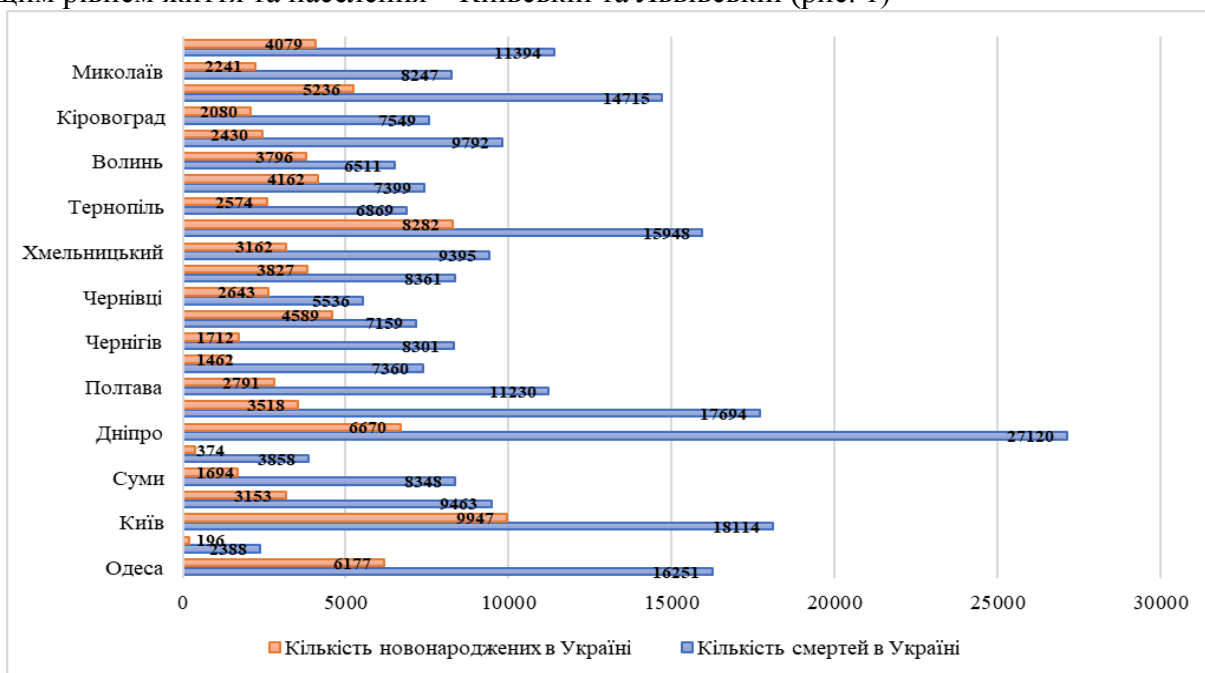

Рис. 1 Динаміка народжуваності та смертності в Україні за областями за I півріччя 2025 року (осіб)

Джерело: сформовано авторами на основі [3]

Відсутність інфраструктури та гарантій безпеки відвертає молодих людей від бажання мати дітей в областях, наближених до воєнних дій, що в свою чергу спричиняє зниження інвестицій в освіту та доступу до неї, попиту на дитячі товари і послуги тощо. Непривабливість регіону для молоді, зокрема молодих сімей, призведе до його старіння, наслідком якого стануть зміни структури споживчого попиту, зниження чисельності робочої сили та збільшення навантаження на соціальні програми. Вищезазначені фактори стануть суттєвими перешкодами для економічного розвитку вже й без того знищених областей.

Демографічна криза спричиняє значні зміни у структурі зайнятості, що проявляються насамперед у дефіциті кваліфікованих працівників. Втрата населення, особливо серед осіб працездатного віку, значно скорочує кількість кадрів у таких ключових галузях, як медицина, освіта, будівництво та промисловість. Крім того, окремі професії можуть опинитися на межі зникнення через недостатню підготовку нових фахівців. У таких умовах зростає потреба у розвитку програм перекваліфікації та впровадженні цифрових технологій для зменшення залежності від людського ресурсу [1, с. 90].

Війна завдала значних втрат серед працездатного населення, що безпосередньо впливає на обсяги трудових ресурсів. Велика частка чоловіків у віковій категорії 20-45 років була мобілізована або загинула внаслідок бойових дій, що призвело до суттєвого скорочення робочої сили. За даними інфляційного звіту НБУ станом на квітень 2024 року, більше 40% підприємців називають причиною нестачі персоналу мобілізацію. Найбільше дефіцит

відчутний якраз у традиційно маскулінних галузях – будівництві, переробній промисловості та транспорті. Більш того, 70% підприємців в будівничій та близько 55% у переробній сферах стверджують, що брак персоналу стримує їхню діяльність [4, с. 26].

Міграційні процеси, які активізувалися під час війни, суттєво повпливали на ринок праці України. Станом на початок 2025 року, за даними ООН, за кордоном залишається більше 6 млн українців. Масова еміграція громадян до інших країн, особливо серед молоді та фахівців високої кваліфікації, призвела до відтоку трудового потенціалу. [1, с. 90] Повернення трудових мігрантів водночас є пріоритетом та неабияким викликом – створення сприятливих умов для висококваліфікованої робочої сили потребує створення робочих місць, що відповідатимуть їхньому рівню, й заробітні плати щонайменше на рівні з тими, які вони отримували під час імміграції. Так само, повернення молоді, що є важливою потребою держави, вимагає покращення рівня вищої освіти, її актуалізація та налаштованість на навички та компетенції, необхідні ринку сьогодення.

Отже, демографічна криза – серйозна проблема для України в умовах війни. З початку повномасштабного вторгнення депопуляція України пришвидшилася як через втрати, безпосередньо пов'язані з воєнними діями, так і через еміграцію та зниження рівня народжуваності. Скорочення чисельності населення спричиняє низку проблем для економічного зростання, серед них зниження виробничих можливостей підприємств та споживчого попиту, дефіцит робочої сили, особливо висококваліфікованих працівників, нерівномірний економічний розвиток територій та підвищення тиску на соціальні програми та виплати, зокрема пенсійну систему. На даний момент важко оцінити точний обсяг втрат, завданих Україні російською федерацією, неможливо, та з повною точністю можна сказати, що повномасштабне вторгнення завдало невимовних втрат найціннішому для економічного зростання ресурсу країни – людському капіталу. В умовах війни перспективними є дослідження адаптації ринків до скорочення робочої сили, використання сучасних технологій для підвищення продуктивності праці та засобів стимулювання народжуваності. Важливим є розгляд досвіду інших країн у подоланні демографічних криз та його адаптація до українських реалій. До завершення воєнних дій найпершим пріоритетом має бути збереження нинішнього рівня населення, що вимагає комплексного підходу для розробки ефективних рішень.

Список використаних джерел:

1. Скорик М. О., Купріянова А. О. Пovoєнна демографічна криза: вплив на ринок праці та економіку. *Міжнародні економічні відносини. сталий розвиток України в умовах глобалізації та європейської економічної інтеграції: проблеми, перспективи, ефективність. ФЕНІКС-2025* : матеріали міжнар. науково-практ. конф., м. Харків, 28 трав. 2025 р. Харків, 2025. С. 89–92.
2. Федерація профспілок України. Елла Лібанова: Україна втратила 10 мільйонів людей. А діти ростуть у страху й ненависті, 2025. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=ZqjSNt1H8dA> (дата звернення: 27.11.2025).
3. Opendatabot. На одного новонародженого припадає троє померлих – Опендатабот. *Опендатабот – відкриті дані про компанії, ФОП, суди та нерухомість України*. URL: <https://opendatabot.ua/analytics/birth-death-2025> (дата звернення: 27.11.2025).
4. Інфляційний звіт. 2024. 54 с. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/IR_2024-Q2.pdf?v=7 (дата звернення: 27.11.2025).

Качмарська О. І.

Національний університет «Києво-Могилянська академія»

студентка БП «Економіка», 4 курс

Наукова керівниця: Сандугей В.В.,

к.е.н., доцент кафедри економічної теорії